

DOI: 10.31866/2616-759X.5.2.2022.266531
УДК 792.035.1:792.071.2.027(477)Ільченко

НЕОКЛАСИЧНИЙ СТИЛЬ ТЕАТРАЛЬНОЇ РЕЖИСУРИ ПЕТРА ІЛЬЧЕНКА

Катерина Пивоварова^{1а}, Юлія Цивата^{2а}, Євгенія Скрипник^{3а}

¹ e-mail: pivovarova.katerina.00@mail.ru; ORCID: 0000-0003-3946-2475

² e-mail: yuliyatsyvataya@gmail.com; ORCID: 0000-0001-5288-0714

³ e-mail: kozibober82@gmail.com; ORCID: 0000-0003-0481-9147

^а Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація

Стаття присвячена дослідженню загальних тенденцій розвитку вітчизняного театрального мистецтва. Опрацьовано питання творчого доробку та вкладу Петра Ільченка в сучасний український театр. Ідентифіковано ключових митців, які вплинули на формування творчих уподобань і смаків режисера. **Мета дослідження** – визначити специфіку та феномен неокласичного стилю театральної режисури Петра Ільченка. **Методологія дослідження** обумовлена метою роботи й охоплює використання загальнонаукових і спеціальних засобів, зокрема системно-функціонального методу, аналітико-синтетичного, формально-логічного. Основою слугує зв'язок філософсько-естетичних узагальнень з мистецтвознавчими принципами, театрознавчо-емпіричною базою. **Новизна дослідження** полягає в тому, що ця стаття є одним з перших комплексних досліджень творчості українського режисера театру Петра Ільченка, зокрема індивідуально-творчих рис його діяльності. **Висновки.** Театральний геній Петра Ільченка поповнює перелік найбільш талановитих вітчизняних режисерів, під орудою якого вийшли такі вистави, як «Одержима», «Сторонні серед нас», «Хазяїн», «Кайдашева сім'я», «Шельменко-денщик» та ще понад сорок інших п'єс. У творчому доробку режисера домінує українська класика. Особливість його неокласичного стилю полягає передусім у здатності адаптувати зміст твору до сучасного життя, модифікуючи лише антураж. Водночас режисер залишається відкритим до експериментів щодо кардинальної зміни мінорного ладу твору на мажорний або ж навпаки. Явний конфлікт у системі «режисер – автор твору» є вимушеним ходом, як правило, виправданим, орієнтованим на розкриття нових сторін і бачення висвітленої проблематики.

Ключові слова: неокласичний стиль; режисура; театр; вистава; творчий експеримент; Петро Ільченко

Постановка проблеми

Вітчизняне театральне мистецтво переживає період бурхливого розвитку, розкривається в нових амплау, демонструє нову віху візуального типу мистецтва, що відображає життя в сценічній дії. Зміна парадигми у XXI ст. орієтова-

на на те, що ключовий момент сучасного театрального мистецтва – це конвенції, укладені між тими, хто продукує мистецтво, і реципієнтом, який його сприймає. У театрі це найбільш очевидно, бо навіть найважливіші та резонансні спектаклі – це вистави, де глядач позиціонується як критик. Особливу заслугу в цьому відведено режисерам театру. З-поміж сучасників не можемо не відзначити суттєвий вклад Петра Івановича Ільченка – видатного радянського й українського театрального режисера та педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз робіт Є. Добролюбової (2017), В. Шпаковської (2006) вказує, що постать Петра Ільченка є знаковим в хронології вивчення історії розвитку українського театру, але про його вклад зазначено фрагментарно, через призму окремих вистав, які були найбільш резонансними в період проведення науково-дослідної роботи. Значна кількість статей у засобах масової інформації присвячена досягненням митця; інтерв'ю, які він надав для різних видань, дають змогу проаналізувати суб'єктивний підхід до конкретних вистав. Водночас у наукових джерелах малодослідженим залишається питання специфіки та феномену неокласичного стилю режисера, що і слугує **метою нашого дослідження**.

Виклад основного матеріалу

Появу нових тенденцій у режисурі в СРСР можна спостерігати наприкінці 80-х – на початку 90-х років, у часи розпаду старої політичної, економічної, ідеологічної, соціокультурної та інших систем, у тому числі й театральної. Але закладені за часів так званої горбачовської перебудови інші принципи мислення змогли розвинутися й досягти свого апогею в перші десятиліття XXI ст., коли нова парадигма мислення остаточно сформувалася, цінності та пріоритети покоління в цілому укріпилися, набули самобутніх, індивідуальних рис. Як крапля води вбирає властивості всього океану, так театральне мистецтво втілює в собі та відображає всі інтенції, які виникають у «новій» свідомості сучасного технократичного суспільства.

Театр, опинившись на ринку культурних послуг, нерідко змушений відмовлятися від відтворення «життя людського духу», оскільки глядач прагне розваги, а не повчання. Але в центрі театральної реальності завжди стоїть жива людина, її переживання та історія трансформації її особистості. Так «жива людина» поступово стає зайвою в театрі, а створення реалій її життя відбувається за допомогою яскравих режисерських форм, що призводить до іншої театральної естетики. Відповідно, сучасне театральне мистецтво володіє низкою характерних особливостей, з-поміж яких виділяємо такі:

1. Неординарність вистав. Динамічний перформанс, для якого характерний безперервний пошук істини, орієнтуючись на принципово новий і свіжий погляд, що демонструє різні соціальні проблеми.

2. Неокласицизм. Модифікація класичної п'єси на сучасний лад. Звичні для нас Ромео і Джульєтта із стародавньої Верони переміщуються в ореол студент-

ського життя, герої «Кайдашевої сім'ї» все з тими ж побутовими проблемами облаштовуються в умовах сучасних багатоповерхівок. Інакше кажучи, проблематика твору залишається ідентичною, змінним є виключно антураж.

3. Освічений глядач. Відсутність широкого спектра розваг, характерна для переломного в історії України періоду кін. XX – поч. XXI ст., зумовлювала тенденцію відвідувати театр, до чого фактично залучалися жителі міст і сіл. В епоху стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, мережі Інтернет і телебачення театр відвідують по істині спрагли до цього виду мистецтва естети, його поціновувачі.

4. Епатаж. Сучасне театральне мистецтво – приголомшливе, особливо коли в нього інтегрують сміливі ідеї та вдаються до порушення усталених табу. Це якісна й відшліфована альтернатива кінотеатру і Всесвітній павутині, насичена багатьма темами для дискусій.

5. Злагоджена організація простору. Театральний простір – важливий суб'єкт усього дійства. На сцені локації розміщені в такий спосіб, щоб глядачі чітко могли чути репліки акторів, розгледіти їхні костюми, бачити міміку та жести.

6. Жанрова варіативність (мюзикли, стендапи, моноспектаклі, яскраві перформанси – кількість жанрів, які демонструють в театрі, з кожним роком невинно збільшується) (Особенности современного театра, 2018).

Хоча художня частина театру дедалі частіше потрапляє під диктат менеджерського управління та касових зборів, творча еліта й талановиті режисери театру чинять цьому супротив. Представником опозиції з відомих українських режисерів-сучасників є Петро Ільченко, який родом з Одеської області (с. Кислиця). Свою малу батьківщину митцю вдалося прославити за допомогою власного таланту та нескінченної наполегливості: з юності Петро Ільченко мав активну громадянську позицію, цікавився театром, тому не дивно, що навчатися він пішов до студії при Київському театрі оперети, а потім ще сім років працював при ньому актором. Одна з перших його ролей – Скомороха у виставі «Тисяча років і один день» В. Кісіна. На сцені Київської оперети глядачі бачили Петра Ільченка в ролі Злодія у виставі «Пригоди на Міссісіпі» Л. та Ж. Колодуб (режисер В. Судьїн), йому також була відведена роль Діда Мороза у виставі «Івашка – біла рубашка», у 1974 р. – роль Гарбуза у виставі «Чиполіно» Дж. Родарі.

Першою самостійною постановкою П. Ільченка на сцені Київського академічного українського драматичного театру ім. Івана Франка (нині Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка) була вистава «Вікентій Премудрий» Я. Стельмаха (1980). Про успішність дебюту може свідчити те, що з 1981 року за ініціативи Сергія Данченка – головного режисера – директора театру імені І. Франка Петра Івановича Ільченка запрошують на постійну роботу до колективу франківців на посаду режисера-постановника. Згодом унаслідок співпраці із С. Данченком на сцені театру з'являються такі знакові для історії колективу спектаклі, як «Загибель ескадри» О. Корнійчука (1981), рок-опера «Біла ворона» Ю. Рибчинського та Г. Татарченка (1991 р.), «Бал злодіїв» Ж. Ануя (1998 р.), «За двома зайцями» М. Старицького (2000 р.).

Молодий режисер плідно співпрацює на сценічному майданчику й з іншими режисерами. У співрежисурі з Володимиром Лизогубом виходить вистава «Ре-

тро» О. Галіна (1981 р.), з Дмитром Алексідзе – «Камінь русина» О. Коломійця (1982 р.), з Хрісто Крчмарова – «Мата Харі» Н. Йорданова (1984 р.).

Важливе значення режисер приділяв професійному саморозвитку. У 1989–1991 роках проходив навчання у Всесоюзному інституті підвищення кваліфікації працівників мистецтва на кафедрі режисури музичного театру в Бориса Покровського. Практику проходив у Большому театрі та Академічному театрі ім. Станіславського і Немировича-Данченка (Москва) (Щегельська ред., 2019).

Здобутий досвід роботи на сцені театру для молодого талановитого режисера став неоціненним. Згодом він розкрився та примножився в концертній діяльності, де П. Ільченко виступав переважно в ролі режисера-постановника масових театралізованих заходів. У 1982 році він поставив мистецько-спортивну виставу на честь 1500-річчя м. Києва (блок «Київська Русь») на Республіканському стадіоні м. Києва. Цього ж року у вересні за його власним сценарієм жителям столиці запропоновано виставу-концерт «Дзвони Києва» (на базі студентського театру Київського інституту іноземних мов).

Поступово, набуваючи все більше професійного досвіду й отримуючи визнання колективу та публіки, молодий режисер усе сміливіше переходить до прокладання самостійного творчого шляху в мистецтві, відшліфовує грані свого особистого таланту, шукає свій творчий стиль. На цьому етапі життя П. Ільченко плідно працює. Так, починаючи з 1983 року, у стінах Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка режисер ставить виставу-концерт «Франкінада» В. Гончарова (1983 р.), «Сміх і сльози» С. Михалкова (1983 р.), «Дванадцять місяців» С. Маршака (1986 р.), «Жанна» О. Галіна (1988 р.) та ін.

Паралельно Петро Ільченко розпочинає й активну педагогічну діяльність. З 1980 року маестро викладає спочатку для студентів Київського державного інституту іноземних мов¹, а згодом і для Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука², Київського державного інституту театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого³, а останні сім років є незмінним викладачем у Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського та Київському національному університеті культури і мистецтв. Сфера педагогічних інтересів П. Ільченка – режисура та майстерність актора. Викладання профільних дисциплін майбутнім театральним режисерам й акторам органічно поєднуються із постановочною діяльністю. Так, наприклад, у 1986 році на навчальній сцені Київського державного інституту культури⁴ спільно з Нінель Биченко силами студентів здійснено постановку «Вагончик» Н. Павлової.

Петро Ільченко станом на середину 2022 року, маючи у своєму творчому добробку майже п'ятдесят різножанрових театральних вистав і театралізованих постановок, свідомо прагне тяжіти до інсценізації української класики. Сво-

¹ Нині Київський національний лінгвістичний університет.

² Нині Київський національний університет культури і мистецтв.

³ Нині Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого.

⁴ Нині Київський національний університет культури і мистецтв.

го часу (2007 р.) він не побоявся звернутися до славнозвісного твору І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я», відстеживши в ньому драматичну структуру. Цей твір української класики досить своєрідний – він несе в собі багато іронії та сатири, через що його досить складно втілювати на сцені. Незважаючи на це, театри звертаються до таких текстів. Саме класична проза відображає епоху, акумулює українські цінності та ментальність й у багатьох своїх прикладах випереджає час. Режисерові П. І. Ільченку у виставі «Кайдашева сім'я» на сцені Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка вдалося не тільки зберегти, а й докорінно розкрити зміст авторського твору. І. Нечуй-Левицький беззмінно присутній на сцені – вербально, мелодійно, текстуально. Декорації та костюми повною мірою відповідають канонам епохи, а українські народні мотиви слугували музичним супроводом.

Спільно з колективом митець експериментував над п'єсами іноземних авторів. У межах камерної сцени (за мотивами роботи канадського письменника Аарона Бушковського), у тому ж столичному театрі ім. І. Франка був спектакль «Сторонні серед нас». Загалом канадська драматургія за своїм характером хоч і наділена великою спорідненістю з українською, проте манера написання такого роду творів межує з психологічним театром і театром знакової системи. П. Ільченко, цілком усвідомлюючи умовність і непрямолінійність п'єси, доклав максимум зусиль і креативу, щоб з мозаїчних нарізок окремих ігрових сцен створити у фіналі вистави цілісну загальну картину. Режисеру, незважаючи на тяжіння акторів до внутрішнього переживання та психологічно-побутового драматичного формату, вдалося згуртувати колектив, щоб тримати аудиторію в напрузі протягом усієї вистави. Саме в таких чинниках простежуємо прояв неокласичного стилю театральної режисури митця. В інтерв'ю П. Ільченко так роз'яснив свій підхід до сценічного прочитання п'єси:

«Спочатку всі дійшли до висновку, що у п'єсі забагато песимізму. Але як почали розбиратися, то зрозуміли, що насправді все з точністю до навпаки. Песимізм – це реальна ситуація цих людей. Але величезний оптимізм полягає в тому, що в людей, яких позбавляють найціннішого, можливості спілкуватися, загострюється саме імпульсивне існування. А це кохання, жертвність, потяг одне до одного. Виявилось, що коли люди потрапили в зону величезної біди, тяжкої хвороби, вони пізнали щось таке, чого не пізнавали за все життя. Вони пізнали турботу, увагу, любов. А любов, це найвище почуття, яке дарує нам Господь. Багато людей проходять життя і не пізнають цього великого почуття. А наші герої пізнають. І в цьому величезний оптимізм». (Овчаренко, 2019)

Для режисера П. І. Ільченка ця вистава не обмежувалася проблематикою стосунків між членами родини та непорозумінням поколінь, а стала полем для осмислення розуміння того, наскільки близькі родичі можуть бути чужими, а далекі одне від одного люди можуть стати близькими. У виставі режисер висунув і розвинув власну гіпотезу так званої вирішальної сили «душевних катаклізмів», причиною яких стають «порушення на кодовому рівні» (Овчаренко, 2019). Тематично підібраний відеоряд і загальне сценографіч-

не рішення вистави виконані в чорно-білих тонах як метафора бачення світу хворими людьми.

У червні 2021 року в театрі ім. І. Франка відбулася прем'єра маловідомої комедії М. Кропивницького «На руїнах» у постановці П. І. Ільченка, яка стала ще одним підтвердженням тяжіння режисера до новопрочитання української класики. Звернення театру до твору зумовлювалося його змістовно-стильовим наповненням – розмаїттям комічних ситуацій, великою кількістю гумору, вкрапленнями гротеску. Спектакль демонстрував глядачам, яким чином користюлюбство і зухвала поведінка може довести людину до краю. Режисерське трактування П. І. Ільченка спонукає глядача до безлічі сьогоденних асоціацій. Насичена дотепними ситуаціями, несподіваними сюжетними колізіями, доповнена акторськими знахідками та геґами вистава в постановці П. І. Ільченка не перетворила її у карикатуру. Поява на сцені кожного героя ставала справжнім бенефісом. У трактуванні П. І. Ільченка амбітний панок Рафаїл Смородіна (Андрій Романій, Олег Терновий) демонструє, як може духовно зубожіти людина у своїй меркантильності й зухвалості, відчайдушно нехтуючи ближніми заради власної наживи. Багаторічний досвід роботи режисера над творами української класики сприяв створенню сценічних асоціацій з іншими загальновідомими творами. Наприклад, гротескна роль лакея Стьопки у виконанні Павла Піскуна, яка певною мірою стала алюзією на Голохвастова з п'єси «За двома зайцями» М. Старицького.

Петро Ільченко. Театр ім. І. Франка, м. Київ, 2021 (Базів, 2021)

Безумовно, перевагою режисерського методу роботи П. І. Ільченка над виставами є правильний підбір драматургічного матеріалу, його сучасне осмислення

та вміння підібрати й консолідувати колектив постановників і виконавців – відстежити та виокремити сильні сторони тексту п'єси й поєднати їх з потенційними можливостями акторів. Свій режисерський талант він спрямовує на розбудову українського театрального мистецтва:

«У нас грають блискучі актори: Альоша Зубков і Володя Ніколаєнко грають Шклянку. Параскеву Митрівну грають Настя Добриніна і Валя Ілляшенко. Хвесю у нас грають актриси Марина Кошкіна і Марина Веремійчук... Тихона зі старих слуг – грають Олексій Петухов і Олександр Логінов, а лакея Стюпку – Ренат Сеттаров і Павло Піскун. Ми зробили виставу з величезною вдячністю до автора, оскільки сьогодні до драматургів ставляться, як до привидів, а мені здається – вони були, є і залишаться навіки фундаментом і основою. Тому хотілося б, щоб звучала сучасність Кропивницького, а не наша». (Базів, 2021)

З вдячністю П. І. Ільченко згадує період роботи із метрами українського театру. Режисерові в роботі над виставою «Ретро» О. Галіна пощастило співпрацювати з легендарною Наталією Ужвій, яка свого часу співпрацювала ще з Лесем Курбасом (Березюк, 2014).

Практичні надбання режисер звик конвертувати в наукову площину. З цією метою він систематично долучався до науково-практичних конференцій, як правило, обираючи для обговорення найбільш гострі професійні проблеми у сфері театральної режисури. Наприклад, ключові аспекти інтерпретації оперної класики в процесі навчального процесу закладу вищої освіти (на прикладі постановки опери Миколи Римського-Корсакова «Царева наречена») (Ільченко, 2014а) він досліджує в межах Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний музичний театр: проблеми інтерпретації оперної класики» (до 170-річчя від дня народження основоположника української класичної музики Миколи Лисенка), проведеної в лютому 2012. П'ята Міжнародна науково-практична конференція «Національні оперні та балетні традиції у європейському контексті» (до 120-річчя від дня народження Б. Лятошинського, 140-річчя від дня народження Р. Глієра), проведена у 2015 р. в м. Києві, увінчалася успішним захистом доповіді на тему: «Романтична традиція в опері "У неділю рано..." ("Туркиня") Віталія Кирейка». Свого часу П. Ільченко неодноразово виступав ініціатором літературно-мистецьких вечорів, присвячених творчості українських поетів і прозаїків (Миколи Зарудного, Івана Багряного, Ірини Вільде та ін.).

Режисерський талант П. І. Ільченка цілком проявився й у педагогічній діяльності. Його вихованці, актори та режисери, стали творчими послідовниками театральної школи Леоніда Олійника, до якої поруч із Сергієм Данченком, Степаном Олексенком, Еліною Бистрицькою, Володимиром Опанасенком і багатьма іншими чудовими митцями можна зарахувати й самого Петра Ільченка (2007; 2014b). Учні П. Ільченка: О. А. Книга, народний артист України, заслужений діяч мистецтв України, заслужений працівник культури України, генеральний директор та художній керівник Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Миколи Куліша (випуск КНУКіМ 1987 року); Н. М. Тимошкіна (Гунько), заслужений діяч мистецтв України, лауреат Премії НСТД України імені В. Блаватської, художній керівник Житомирського обласного академічного

музично-драматичного театру імені Івана Кочерги (випуск КНУКіМ 1987 року); О. П. Петрова (Астрия), заслужена артистка України, естрадна співачка, шоуменка, педагог, викладач Київської муніципальної академії мистецтв імені Павла Чубинського (випуск КНУКіМ 1992 року); А. О. Дерік, заслужений артист України, режисер, актор Миколаївського обласного академічного музично-драматичного театру імені Миколи Аркаса (випуск НАКККіМ 2011 року); Д. В. Шарабурін, заслужений артист України, лауреат Всеукраїнського конкурсу професійних читців ім. І. Франка, артист Київського національного академічного театру оперети, ведучий шоу «Хі та Ха» на телеканалі «1+1» та «К1» (випуск КНУКіМ 2008 року); С. І. Жирков, заслужений артист України, лауреат премії «Київська пектораль», директор і художній керівник Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра (випуск КНУКіМ 2008 року); О. С. Олексюк, заслужений діяч мистецтв України, режисер-постановник Рівненського обласного академічно-драматичного театру (випуск КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого 1987 року) та багато інших.

Учні й послідовники П. І. Ільченка працюють не лише в Україні, зберігаючи та розвиваючи традиції українського театрального мистецтва: Ф. Альмуфайл, доктор філософії з педагогічних наук, завідувач кафедри театрального мистецтва Вищого інституту театрального мистецтва (Кувейт), (випуск КНУКіМ 1993 року); О. Кирейко (Корманьош), директор і художній керівник Будапештського національного українського театру «Талія» (Угорщина) (випуск КНУКіМ 1987 року); Л. Цинь (КНР), доктор філософії, викладач вокалу НМАУ імені П. І. Чайковського, заступник директора Музичного центру Конфуція при НМАУ імені П. І. Чайковського, артистка, режисер масових видовищ (випуск НМАУ імені П. І. Чайковського 2020 року); Т. Маснікова (Словаччина), словацький режисер театру, режисер-постановник Пряшівського муніципального українського (русинського) театру (випуск КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого 1987 року); М. Бакрі (Ізраїль), ізраїльський режисер театру (випуск КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого 1987 року); С. Таранюк, актриса Орловського театру драми, а з 1987 року – Липецького обласного драматичного театру (Росія) ім. Л. Толстого (випуск КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого 1986 року); В. Д. Плужнікова, співачка Оперної студії НМАУ імені П. І. Чайковського, солістка театру «Метрополітен опера» (м. Нью-Йорк, США) (випуск НМАУ імені П. І. Чайковського 2021 року); О. Безсмертна, співачка, лауреатка міжнародних конкурсів, солістка Віденської державної опери (*Winer Staatsoper*) в Австрії, співає в Берлінській опері, виступала на Зальцбурзькому фестивалі (випуск НМАУ імені П. І. Чайковського 2021 року); А. Єрмакова, актриса Московського академічного театру імені М. Єрмолової (випуск КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого 1986 року).

Високохудожній творчий доробок П. І. Ільченка та його науково-педагогічна діяльність високо оцінені на загальнодержавному рівні – йому надано звання заслуженого діяча мистецтв України, заслуженого працівника культури АР Крим і професора кафедри оперної підготовки та музичної режисури.

Особливо цінуємо зусилля режисера у період воєнного стану в країні. Класичну комедію-водевіль «Шельменко-денщик» Г. Квітки-Основ'яненка, яка в постановці П. І. Ільченка з часу прем'єри (15 жовтня 1999 року) уже 23 роки поспіль не

сходить зі сцени Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка, 27 лютого 2022 року мали зіграти ювілейно (300-й раз). Проте виставу довелось перенести. Актори грали її вже 29 квітня для військовослужбовців Збройних сил України в приміщенні Оперної студії Національної музичної академії України ім. Петра Чайковського. Слова П. Ільченка про роль театру в житті суспільства, у розв'язанні сучасних соціальних проблем, висловлені 22 лютого напередодні російського вторгнення, є безумовно справедливими:

«У час війни я вважаю місія театру має величезну роль. Глядачам дуже потрібні вистави, які репродукують оптимізм, переможний дух, несуть любов, надію, дають позитив – тобто весь комплекс, який говорить про незліченність українського духу, характеру, коренів. Бо життя все одно перемаже російську навалу – слава Україні й смерть ворогам!». (Поліщук, 2022)

Творчий потенціал, енергія та креатив митця додає всім прихильникам українського театру надії, що під орудою видатного режисера на сцену вийде ще не один класичний твір.

Наукова новизна роботи полягає в ідентифікації своєрідності стилю театральної режисури Петра Ільченка як неокласика, виокремленні й аналізі його авторських прийомів, хронологічному становленні процесу розвитку митця як творчої одиниці, осмисленні й тлумаченні характерних особливостей сучасного вітчизняного театрального мистецтва в цілому.

Висновки

Театральний геній Петра Ільченка поповнює перелік найбільш талановитих вітчизняних режисерів. Під його орудою вийшли такі вистави, як «Одержима», «Сторонні серед нас», «Хазяїн», «Кайдашева сім'я», «Шельменко-денщик» та ще понад п'ятдесят інших п'єс. У творчому доробку режисера домінує українська класика, а переважна більшість постановок майстра була здійснена на сцені Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. Особливість його неокласичного стилю має відображення насамперед у здатності адаптувати зміст твору до сучасного життя, модифікуючи лише антураж. Водночас режисер залишається відкритим до експериментів у напрямку кардинальної зміни мінорного ладу твору на мажорний або ж навпаки. Явний конфлікт у системі «режисер – автор твору» є вимушеним ходом, як правило, виправданим, орієнтованим на розкриття нових сторін і бачення висвітленої проблематики.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо у вивченні персоналії інших провідних майстрів сучасної української сцени, зокрема у контексті розвою неокласичного стилю в театральній режисурі.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Базів, Л., 2021. Комедія на руїнах. Театральна прем'єра. *Укрінформ*, [online] 10 липня. Доступно: <<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3276412-komedia-na-ruinah-teatralna-premera.html>> [Дата звернення 22 липня 2022].

- Березюк, А., 2014. "Сергій Данченко врятував мене від Володі Ульянова". Режисер Петро Ільченко про Наталю Ужвій, Наталю Сумську та "Кайдашеву сім'ю". *ZN.UA*, [online] 21 лютого. Доступно: <https://zn.ua/ART/sergey-danchenko-spas-menya-ot-volodi-ulyanova-_.html> [Дата звернення 19 липня 2022].
- Добролюбова, Є., 2017. Школа брехні. *Театрально-концертний Київ*, 6, с.22-23.
- Ільченко, П.І., 2007. Л.А.Олійник та його педагогічні принципи виховання актора. В: *Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів*. Матеріали науково-практичної конференції. Київ, Україна, Київський національний університет культури і мистецтв, с.60-61.
- Ільченко, П.І., 2014а. Опера Миколи Римського-Корсакова "Царева наречена" на сцені Оперної студії. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, [online] 4, с.84-89. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chasopys_2014_4_12> [Дата звернення 24 липня 2022].
- Ільченко, П.І., 2014б. «Сергій Данченко врятував мене від Володі Ульянова». [Спілкувалася О. Березюк]. *Дзеркало тижня*, 22–28 лютого, с.13.
- Овчаренко, Е., 2019. Петро Ільченко: «Хочу побачити виставу очима глядача». *I-UA.tv/Культура*, [online] 22 березня. Доступно: <<https://i-ua.tv/culture/15037-petro-ilchenko-khochu-pobachyty-vystavu-ochuma-hliadacha>> [Дата звернення 24 липня 2022].
- Особенности современного театра, 2018. *Перфоманс*, [online] 14 сентября. Доступно: <<https://md-eksperiment.org/post/20180914-osobennosti-sovremennogo-teatra>> [Дата звернення 18 липня 2022].
- Поліщук, Т., 2022. Оптимізм і переможний дух. *День*, [online] 22 лютого. Доступно: <<https://m.day.kyiv.ua/uk/article/kultura/optymizm-i-peremozhnyy-duh>> [Дата звернення 24 липня 2022].
- Чечель, Л., 2020. Петро Ільченко: «Найкращі ліки від хвороби – любов та увага». *Справи сімейні*, [online] 15 лютого. Доступно: <https://familytimes.com.ua/teatr/petro-ilchenko-naukraschi-liky-vid-khvorobi-lyubov-ta-uvaga> [Дата звернення 24 липня 2022].
- Шпаковська, В., 2006. Основні тенденції розвитку жанрів українського музично-драматичного театру кінця ХХ – початку ХХІ століття. В: *Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ ст.* Київ, с.827-867.
- Щегельська, Т.К., ред., 2019. *Київський національний університет театру, кіно, телебачення імені І.К. Карпенка-Карого: 115 років*. Київ: Компас, с. 354.

REFERENCES

- Baziv, L., 2021. Komediia na ruinakh. Teatralna premiera [Comedy on the ruins. Theatrical premiere]. *Ukrinform*, [online] 10 July. Available at: <<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3276412-komediia-na-ruinah-teatralna-premera.html>> [Accessed 22 July 2022].
- Bereziuk, A., 2014. "Serhii Danchenko vriatuvav mene vid Volodi Ulianova". Rezhyser Petro Ilchenko pro Nataliu Uzhvii, Nataliu Sumsku ta "Kaidashevu simiu" ["Serhii Danchenko saved me from Volodia Ulianov." Director Petro Ilchenko about Natalia Uzhvii, Natalia Sumska and *The Kaidash Family*]. *ZN.UA*, [online] 21 February. Available at: <https://zn.ua/ART/sergey-danchenko-spas-menya-ot-volodi-ulyanova-_.html> [Accessed 19 July 2022].
- Dobroliubova, Ye., 2017. Shkola brekhni [School of lies]. *Teatralno-kontsertnyi Kyiv*, 6, pp.22-23.

- Ilchenko, P.I., 2007. L.A. Oliinyk ta yoho pedahohichni pryntsyipy vykhovannia aktora [Oliinyk and his pedagogical principles of actor education]. In: *Teatralne i khoreorafichne mystetstvo Ukrainy v konteksti svitovykh sotsiokulturnykh protsesiv* [Theatrical and choreographic art of Ukraine in the context of world socio-cultural processes]. Materials of the scientific and practical conference. Kyiv, Ukraine, Kyiv National University of Culture and Arts, pp.60-61.
- Ilchenko, P.I., 2014a. Opera Mykoly Rymyskoho-Korsakova "Tsareva narechena" na steni Opernoi studii [Mykola Rimsky-Korsakov's opera *The Tsar's Bride* on the stage of the Opera Studio]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, [online] 4, pp.84-89. Available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chasopys_2014_4_12> [Accessed 24 July 2022].
- Ilchenko, P.I., 2014b. "Serhii Danchenko vriatuvav mene vid Volodi Ulianova" ["Serhii Danchenko saved me from Volodia Ulianov"] [Communicated by O. Berezyuk]. *Dzerkalo tyzhnia*, 22-28 February, p.13.
- Ovcharenko, E., 2019. Petro Ilchenko: "Khochu pobachyty vystavu ochyma hliadacha" [Petro Ilchenko: "I want to see the performance through the eyes of the viewer"]. *I-UA.tv/Kultura*, [online] 22 March. Available at: <<https://i-ua.tv/culture/15037-petro-ilchenko-khochu-pobachyty-vystavu-ochyma-hliadacha>> [Accessed 24 July 2022].
- Osobennosti sovremennogo teatra [Features of modern theatre], 2018. *Perfomans*, [online] 14 September. Available at: <<https://md-eksperiment.org/post/20180914-osobennosti-sovremennogo-teatra>> [Accessed 18 July 2022].
- Polishchuk, T., 2022. Optimizm i peremozhnyi dukh [Optimism and a spirit of perseverance]. *Den*, [online] 22 February. Available at: <<https://m.day.kyiv.ua/uk/article/kultura/optymizm-i-peremozhnyy-duh>> [Accessed 24 July 2022].
- Chechel, L., 2020. Petro Ilchenko: "Naikrashchi liky vid khvoroby – liubov ta uvaha" [Petro Ilchenko: "The best medicine for illness is love and attention"]. *Spravy simeini*, [online] 15 February. Available at: <<https://familytimes.com.ua/teatr/petro-ilchenko-naykraschi-liky-vid-khvoroby-lyubov-ta-uvaga>> [Accessed 24 July 2022]
- Shpakovska, V., 2006. Osnovnitendentsiirozvytkuzhanrivukrainskohomuzychno-dramatychnoho teatru kintsia XX – pochatku XXI stolittia [The main trends in the development of genres in the Ukrainian musical drama theatre of the end of the 20th - the beginning of the 21st century]. In: *Narysy z istorii teatralnoho mystetstva Ukrainy XX st* [Draws from the history of theatrical art of Ukraine in the XX century]. Kyiv, pp.827-867.
- Shchehelska, T.K., ed., 2019. *Kyivskiy natsionalnyi universytet teatru, kino, telebachennia imeni I.K. Karpenka-Karoho: 115 rokiv* [Kyiv National I.K. Karpenko-Karyi Theatre, Cinema and Television University: 115 years]. Kyiv: Kompas, p. 354.

THE NEOCLASSICAL STYLE OF THEATRE DIRECTING BY PETRO ILCHENKO

Kateryna Pyvovarova^{1a}, Yuliya Tsyvata^{2a}, Yevheniia Skrypnyk^{3a}

¹ e-mail: pivovarova.katerina.00@mail.ru; ORCID: 0000-0003-3946-2475

² e-mail: yuliyatsyvataya@gmail.com; ORCID: 0000-0001-5288-0714

³ e-mail: koziboher82@gmail.com; ORCID: 0000-0003-0481-9147

^a Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Abstract

The article is devoted to the study of general trends in the development of Ukrainian theatrical art. The article deals with the issue of creative work and the contribution of Petro Ilchenko to modern Ukrainian theatre. Key artists who influenced the formation of the director's creative preferences and tastes are identified. **The purpose of the article** is to determine the features and phenomenon of the neoclassical style of theatre direction by Petro Ilchenko. **The research methodology** is determined by the purpose of the work and includes the use of general scientific and special tools, in particular, the system and functional, analytical and synthetic, formal and logical methods. The basis is the connection of philosophical and aesthetic generalisations with art studies principles, theatre studies and empirical base. **The scientific novelty of the research** lies in the fact that the article is one of the first comprehensive studies of the work of the Ukrainian theatre director Petro Ilchenko, in particular, the individual creative features of his activities. **Conclusions.** The theatrical genius of Petro Ilchenko adds to the list of the most talented Ukrainian directors, under whose direction such performances as *Possessed*, *Strangers Among Us*, *The Landlord*, *The Kaidash Family*, *Shelmenko-denshchik* and more than forty others were released. The director's work is dominated by Ukrainian classics. The peculiarity of his neoclassical style lies primarily in the ability to adapt the content of the work to modern life, modifying only the entourage. At the same time, the director remains open to experiments on the cardinal change of the minor scale of the work to the major scale or vice versa. An obvious conflict in the system "director - author of the work" is a forced move, as a rule, justified, aimed at revealing new sides and vision of the highlighted issues.

Keywords: neoclassical style; directing; theatre; performance; creative experiment, Petro Ilchenko

